

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות
מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

ושמא יש לומר מכאן, שגם בתלמוד תורה ישנה שייכות ל'דילטוריא'. אמנם ודאי שאין הכוונה ללשון הרע ולדיבורים אסורים, אך עדיין תתכן מציאות של 'דברים בטלים', דברים שאין בהם תוכן אמיתי ונועדו רק להעביר את הזמן. גם אצל לומדי התורה, יתכן שלעיתים הם יעברו בין איש לבין רעהו עם 'דיבורים בלימוד', יחזרו שוב על סברת עצמם, יאמרו פעם שניה את דעתם, יסבבו מחבר זה לחבר אחר, וכך יעבירו את הזמן על ידי דיבורים בלי תכלית ובלי מטרה, כשהם נשארים בסוף הסדר בדיוק כפי שהיו בו בתחילתו.

על הגאון רבי זליג ראובן נגזים זצ"ל מסופר, שפעם ניגשו לפניו ושאלו דהנה בגמ' בחולין (ק"ט): נאמר, 'אמרה ליה יתא לרב נחמן מכדי כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה, אסר לן דמא שרא לן כבדא, נדה דם טוהר, חלב בהמה חלב חיה, חזיר מוחא דשיבוטא, גירותא לישנא דכוורא, אשת איש גרושה בחיי בעלה, אשת אח יבמה, כותית יפת תאר' וכו', הרי שכל דבר איסור יש כנגדו היתר בכיוצא בו, ואם כן מה התיר הבורא יתברך כנגד איסור ביטול תורה?... [ובמאמר המוסגר יש לציין, שאותם אנשים הכירו שיש כזה איסור...]. ענה להם הגרז"ר, כנגד ביטול תורה התיר הקב"ה לדבר בלימוד...

ודאי שאין הכוונה שלא להתווכח ולברר את הדברים עד קצה היכולת, והדיבור מסייע מאד בליבון הענינים, הלא אף אם אין בו תועלת עכ"פ היתירא איכא, כמו שאמר הגרז"ר... אך יש לשים לב שהדיבור בלימוד לא יהיה היכי תימצוי לבטלה ותו לא, אלא דיבור מועיל ומוסיף.

דרך לימוד השמעתתא אליבא דהלכתא

'ולא המדרש עיקר אלא המעשה', ראשית כל יש להקדים שאין כוונת המשנה להעדיף את המעשה על הלימוד, דבזה כבר אשכחן סוגיא ערוכה בקידושין ובב"ק הי מיינהו גדול ממי, תלמוד או מעשה, אלא כוונת המשנה כפי שפירש לן רבינו יונה; 'לומר שלא ידרוש המצוה לאחרים והוא אינו עושה אותם אך יעשה אותם תחלה וילמדם לאחרים וכמו שארז"ל נאים דברים היוצאים מפי עושיהם'. ועל פי זה מובן היטב דקדוק לשון המשנה מדוע נקטה דוקא לשון 'מדרש' ולא לשון 'תלמוד', דלאו' לפום פשטיה הו"ל למימר 'ולא התלמוד הוא העיקר', אלא ע"כ דלא מייירי לענין עצם הלימוד אלא לענין הדרשה שאדם דורש לאחרים, שלא יעשה כן לפני שיקיים את הדברים בעצמו.

דבר נוסף שיש להדגיש כאן להוציא מדעת הטועים, שאין הכוונה חלילה שעיקר מטרת הלימוד הוא רק 'המעשה' היוצא בסופו, כי המעלה בלימוד היא הלימוד מצד עצמו, העיסוק בתורת ה' תמימה, וכל כוונת המשנה רק לענין שיקשט האדם עצמו תחילה קודם שיקשט אחרים.

וזכרנו בעת שהוצאתי את ספרי הראשון שניגש אלי יהודי אחד שאחז עצמו לת"ח ובא בטרוניא על שאין בספר מסקנות העולות לדינא, וטענתו בפיו שאין זו דרך הלימוד הנכונה, דהלא עיקר התלמוד 'לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא'...

ומעשים הם שבכל יום שבאים אנשים מבחוץ, אם אלו בעלי בתים ועמי הארצות של ממש ואם אלו שאינם שלומדים בדרך המסורה לנו, ובפיהם טענות על דרך הלימוד הישיבתית שאינה הדרך הנכונה, ומה לנו לעסוק בפלפולים של הבל, כלשונם. אך תשובתם בצידם, שכן לשון הגמ' אינו שצריך ללמוד 'שמעתתא דהלכתא' אלא 'שמעתתא אליבא דהלכתא', והיינו שעיקר הלימוד צריך להיות בשמעתתא ולא דוקא בהלכתא, זאת אומרת שהלימוד יהיה בצורה ברורה כזו עד שיוכל להוציא מתוכו נפקותות לדינא.

ודברים פשוטים הם אלו ואינם צריכים לפנינו, וכבר בסוגיות הבאות לפנינו תעסוק הגמ' בארוכה אך ורק בדעת ב"ש הגם שלא נפסקה הלכה, וכיצד הדבר תואם עם 'אליבא דהלכתא'... ובהכרח שכל הכוונה היא רק לענין לסדר את משנתו שתהיה מחוורת כשמלה עד שמסקנותיה יעלו מאליהן, אולם עיקר הלימוד הוא לשם הלימוד, לא לשם המעשה בלבד, ותלמוד תורה כנגד כולם. ובחתי"ס ובבתי"ל מצינו שזהו גופא היה העונש בזמן הבית 'על שלא בירכו בתורה תחילה', דהיינו שלא החשיבו את לימוד התורה כבעל מעלה לעצמו אלא רק כאמצעי לדעת את ההלכות, את הדרך לילך בה ואת המעשה אשר יעשו, ועל כך נענשו בחורבן הבית...

וכל הדברים מוכרחים מעצם צורת התורה, שכן אם כל מטרת הלימוד היתה רק לדעת את ההלכות מה היה נצרך עבורנו יותר מספרי הקיצורים המעלים כל מקרה ודין דבר דבור על אופניו, היינו יכולים כבר ללמוד אותם, ויכול היה הקב"ה לתת לפנינו ספר גדול ובו הוראות מפורטות מהחל ועד כלה על כל פרט ופרט מפרטי החיים, ומדוע נזקקנו לספרים מסובכים הצריכים עמל ועיון גדול

פרק א' משנה י"ז. "שמעון בנו אומר כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה וכל המרבה דברים מביא חטא".

גם בלימוד סוגיא שייך 'שיחה בטלה'

'לא מצאתי לגוף טוב משתיקה', כתב הרמב"ם בפירוש המשניות וז"ל "כי בדבור שיש לאדם נזק בו מכל צד, או אם יש בו ריוח מצד אחר ונזק מצד אחר, לא הוצרך רשב"ג להזהיר בזה, כי כל אדם יזהר ממנו אם שומר נפשו מצרה, אלא אפילו בדבור שאין לאדם נזק בו כלל וכולו ריוח כמי שמדבר בעסקיו ובצורך גופו ובצורך פרנסתו - צריך למעט בדיבור ושלל יאריך בו אך כדי סיפוקו, ואצ"ל בדבר של הבל ושאינו מעלה ולא מוריד שאין לאדם לזכרו כלל". נמצאנו למדים מדברי הרמב"ם שאין כוונת המשנה לדיבורים אסורים שאין לאומרם על פי דין, אלא לדברים בטלים בעלמא, שאינם מעלים ואינם מורידים, כדוגמת מה שנקרא פטפוטים ובוקי סריקי, ועל זה אומרת המשנה 'לא מצאתי לגוף טוב משתיקה'.

אכן יש להבין, דבשלמא אם היה מדובר בדיבורים אסורים של לשון הרע ורכילות העלולים לגרום צער ונזק לאנשים מסויימים, אז היה מובן מדוע הדבר גורם גם נזק לגוף, אך אם מדובר רק בפטפוטים בעלמא לכאן אין המניעה מהם טובה אלא לנשמה, ומדוע אומר ר"ש שהדבר טוב לגוף.

אך באמת ברור שאותם פטפוטי סרק אינם דבר בעלמא שאינו מעלה ואינו מוריד, אלא כל עוד שאינם מועילים הם רק מזיקים. אולי ניתן לחשוב שאין בהם כל חסרון, אך המציאות מראה שכל הדיבורים הבטלים כגון דא גורמים בסופו של דבר לנזקים, אם למפספט עצמו ואם לאחרים. אין דבר שכזה לפטפט 'סתם'. אם אין זה אורח חיים למעלה, על כרחך שהוא שאלו מטה. כל פטפוט שהוא אינו בריא, לא רק שלא מועיל אלא גם מזיק, ראש האדם נהיה מלא בדברי הוואי ושטות וזה מזיק גם לגוף. זה 'לא בריא'.

בפסוק במשלי נאמר "כל רוחו יוציא כסיל וחכם באחור ישבחה", וכאן ניתן לנו המבחן למדוד את האדם אם הוא חכם או טיפש. כי הטיפש כאשר הוא מדבר מוציא את 'כל רוחו', כל הפנימיות שלו נשפכת החוצה, אין לו מעצור לרוחו, לא מחסום ולא מגבלות. הכל הכל יוצא, הוא מפטפט ושופך ומפטפט ושופך.

מטבע הדברים אני נזקק פעמים רבות לשירותם של נהגים שאינם מציבור בני התורה, ולעיתים כאשר אין להם משהו אחר להאזין לו אזי הם מלהגים את להגיהם. באותם פעמים שאין את היכולת בידי להשתקם ניתן לראות בחוש עד היכן הדברים מגיעים, ובכל פעם מחדש כולי מלא השתוממות אין ניתן לדבר סתם כך לשם סתם, בלי שום משמעות ובלי שום תוכן, דיבורי הבל וריק.

לא באנו לומר שמוטל עלינו לעשות תענית דיבור ולהנזר לגמרי מן השיחה, יש בה מן התועלת ליישב את הדעת ורצוי לאדם שיהיה בידו מיעוט שיחה אך מ"מ יש להיזהר ולהשמר שלא תהיה זו שיחה בטלה סתם שכל כולה בטלה והשחתת הנפש.

ועיוין בהמשך דברי רבינו יונה שהביא את דברי הירושלמי; "ארשב"ל אלו היונא בטורא דסיני בעינא תרי פומי, הדר אמר השתא דלית לן אלא חד לא יכילנא למיצל נפשין מלישנא בישא. כל שכן אי הוה לן תרין". וכוונת הירושלמי כפי המבואר ברבינו יונה, שרשב"ל נזקק לשני פיות כדי שבפה האחד ידבר אך ורק דברי תורה, ואילו בפה השני ידבר את כל שאר הדברים, אפי' דיבורים שאין בהם איסור, וכלשון רבינו יונה; "שהיו החכמים הקדושים עושים עצמן ככלי שרת שאין משתמשין בהם דברים של חול".

וכן הוא במפורש בירושלמי (פ"א מברכות) שרשב"ל אמר שאם היה נמצא בהר סיני בשעת נתינת התורה היה מבקש שיהיו לכל אחד ב' פיות, האחד לדברי תורה והשני לשאר עניינים. "חזר ומר ומה אין חד הוא לית עלמא יכיל קאים ביה מן דילטוריא דיליה אילו הוה תרין עאכ"ו", והרי לן להדיא שבפה השני היה מדבר רשב"ל גם את דברי ההיתר, 'דעביד ליה כל צרכיה', כדי לא להשתמש בכלי השרת בדברי חול.

אכן עדיין יש להבין בעיקר כוונת רשב"ל, שהרי לכאן נתכוין מתחילה שפה אחד יהיה מיעוד מעצם טבעו לת"ת ולא יהיה שייך לדבר בו כלל דברים בטלים, דאל"ה מה מועיל זה שיש לאדם ב' פיות, ואם כן מה משיב ואומר "ומה אין חד הוא לית עלמא יכיל קאים ביה מן דילטוריא דיליה אילו הוה תרין עאכ"ו", הלא מעצם בריאתו לצורך ת"ת יוכל הפה לעמוד מפני דילטוריא.

כסוגיות הש"ס וספרי הראשונים, ועל כרחק היא הנותנת שכל מטרת התורה היא הלימוד גופו, להתייגע ולעמול על דברי תורה, כי היא חייה ואורך ימיה.

משנה י"ח. "על ג' דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום".

מידת האמת אינה רק בדיבור אלא בעיקר במהלך החיים

מתבאר שלא רק הדין והשלום מעמידים את העולם, אלא גם האמת. למרות שהיא לא קשורה לסדרי העולם כמו הדין, מכל מקום העולם קיים רק על ידה, והיא אחד מעמודיו. וביאור הדברים, דהנה אמרו חז"ל שחותמו של הקב"ה אמת, זאת אומרת שהאמת אינה מעלה בלבד אלא היא חלק בלתי נפרד מצורת העולם, איתה הקב"ה ברא את הבריאה ובלעדיה אין לבריאה קיום.

כך מוצאים אנו בדברי חז"ל שאמרו ש'הכל ברא הקדוש ברוך הוא בעולמו חוץ ממדת שקר ומדת עולה', זאת אומרת שאין בכלל בריאה כזו של שקר, ועל אף שרואים אנו כיצד יש מציאות של שקר, מ"מ אין זו מציאות אמיתית אלא רק העדר. העולם מצד עצמו הוא עולם שבניו אך ורק על האמת, ואילו לשקר אין רגלים, הוא מקום חסר שאין בו את המציאות הנכונה של העולם.

אדם שמשקר לא רק עובר על איסור, אלא הוא מתעלם מהמציאות האמיתית וחי בעולם שאיננו, עולם שאין לו קיום. משום כך נכללים ב'שקר' גם דיבורים שאינם דיבורים איסוריים, וכל דיבור שאינו תואם לאמת נקרא דיבור של שקר.

בגמ' סנהדרין (צז). מובא מעשה ברב טביומי, שהזדמן למקום ששמו 'קושטא' שבו כל אנשי המקום היו אנשי אמת ולא שינו בדיבורם, ועקב כך לא מת אף אדם מהם. נשא שם רב טביומי אשה ונולד לו ממנה שני בנים, ויום אחד בשעה

שחפפה אשתו את ראשה באה שכנה ודפקה על הדלת. כששאלה השכנה האם נמצאת אשתו, חשב רב טביומי שאין זה ראוי לומר מה מעשיה, ולכן שינה ואמר שאינה נמצאת. מיד מתו שני בניו. באו אנשי המקום ושאלו מה ארע, סיפר

להם רב טביומי את המעשה, ואמרו לו 'במטותא מינך פוק מאתרין ולא תגרי בהו מותנא בהנך אינשי'. מבוואר לכא' בדברי הגמ' שעל אף שרב טביומי עשה

בדין ששינה מן האמת, מכל מקום מתו שני בניו והוא לא יכל להמשיך לגור באותה עיר 'קושטא', וזאת כי הסיבה לחיים שלא פסקו באותה עיר לא היתה מחמת המצוה שקיימו אלא מחמת עצם המציאות של האמת ששררה בה, כל

היה בה שום מציאות של שקר וממילא לא היה דבר שיסתור את הקיום שלהם. לעומת זאת כאשר שינה רב טביומי מן האמת, אפילו שהיה זה ביושר, מכל מקום מציאות האמת כבר לא היתה שלמה ונוצר שקר שסותר את הקיום.

מעתה נבין שכאשר אנו עוסקים בענייני אמת ושקר, הנושא כאן הוא לא סתם אין לדבר ומה לומר, אלא אלו חיים צריכים להיות. לפעמים גם אם האדם שומר את עצמו מלשקר, הוא יכול להיות חיים שבעצם עצמותם הם חיים של שקר, חיים שסותרים את המציאות האמיתית ואינם חיים אמיתיים.

החזון איש כותב באמונה ובטחון ש"בן אדם שדיבר שקר לשעתו צורתו צורת אדם, ויש בו חטא, אך המתמיד בשקריו צורתו שקרן, ואישיותו נעדרת". הרי לנו בזה שיתכן אדם ש'צורתו צורת שקרן, ואישיותו נעדרת'. יכול להיות אדם כזה, שכאשר מסתכלים על תוכו נימנה מגלים שהוא בעצם חסר אישיות. כל

מעשיו, מחשבונותיו, הנהגותיו והליכותיו הם זיוף אחד גדול, תמיד הוא חושב מה יאמרו ומה יחשבו ואילו מגרמיה לית ליה ולא מידי. חיים כאלו הם חיים של שקר, ולצערנו אין אחד שלא חי במידה מסויימת חיים כאלו.

ואין הדברים אמורים דוקא בחיי הרחוב, דהתם לא מיבעיא שהכל הבל וריק וכל הבריות החיות שם חיות כל ימיהם בשקר אחד בלתי פוסק של פוליטיקה וזיוף וכל המסתעף, אין דיבור מדיבורם ואין מעשה ממעשיהם שאינו בועת דמיון גדולה, אלא גם בתוכנו אנו בין כתי' הבית מדרש, רבים רבים חיים בתוך שקר, כל אחד בבחינתו הוא, וכמעט אין מי יקרא בצדק.

אדם חושב שאם הוא יציג את עצמו בצורה שנראית טוב אצל הכלל כך יהיו לו חיים יותר טובים, וכך הוא יותר יצליח ולא יכשל. אליבא דאמת הוא יכול להיות אדם שונה לגמרי, עם רצונות אחרים לחלוטין ועם התנהגויות אחרות מן הקצה אל הקצה, אבל כך הוא חושב, שיותר טוב לזייף. אם נסתכל על עצמנו נגלה, שתשעים אחוז ממה שאנו עושים זה רק בגלל הסיבה, ומה שאנחנו באמת רחוק מזה כרחוק מזרח ממערב.

אך צורת חיים כזו היא צורה של טעות. בן אדם צריך להיות את עצמו כמו שהוא, טבעי ואמיתי, להיות באמת הוא. רק חיים אלו הם החיים הטובים והמאושרים באמת, בלי הצגה ובלתי תחפושת. בן אדם יכול כל חייו בשקר, ואז בעצם להיות בלי קיום, בעל 'אישיות נעדרת'. מה מפריע לחיות באמת?

שמעתי פעם מהגר' ישראל קליינר זצ"ל, שמצינו בחז"ל שלעתיד לבוא שואלים את האדם 'מי אתה ומה שמך'. כי זה מה שישאלו את האדם לעתיד לבוא: 'מי אתה?' האם היית מה שאתה באמת, האם חיית את החיים שהיית צריך להיות, או שמא הכל היה חיים של זיוף, לא חיים שלך?

ובזה פירש את מאמר חז"ל בברכות (יז): "כי הוּוּ מפטרי רבנן וכו' אמרי ליה הכי, עולמן תראה בחיין ואחריתן לחיי העולם הבא", ומבוואר ששייך שאדם יראה את עולמו בחייו, כבר בעולם הזה, ושייך לפרש בדרך צחות שזו הכוונה – 'עולמן תראה בחיין'; יהי רצון שתחיה ותראה את העולם שלך, את העולם של עצמך, את העולם והחיים והפנימי שיש בתוכך, בלי להיות כלל את עולמם של

אחרים, וכך – 'אחריתן לחיי העולם הבא'.

שקר אינו מוכרח להיות שקר מוחלט. יתכן גם שקר שהוא בדקות, יש בו רק סתירה כל שהיא לאמת, אבל גם הוא נקרא שקר. לחיות עם האמת הכוונה לחיות חיים כאלו שנכונים לגמרי, בלי שום סטיה ממה שאמור להיות באמת.

אין כמעט אי מי שחי לגמרי חיים של אמת. לדוגמא, גם איחור משמעותי לסדר לאחר ההתחייבות ללמוד בחברותא עם מישהו באופן קבוע, הרי זה סתירה לאמת, ונחשב להפרה ממשמעות ההתחייבות. אותו הדבר כלפי הקבלות שאנו מקבלים על עצמנו בימים נוראים, ממה נפשך רחוק לומר שיש מישהו שאינו נכשל בהם בשקר. כי אם מעיקרא לא קא סלקא אדעתיה שיעמוד בקבלה,

נמצא שהוא משקר מיניה וביה, ולא שקר בעלמא אלא שקר של שעות רצופות בימים המקודשים ביותר בשנה, ואם הוא חושב שבאמת יעמוד בקבלה ובכל זאת אינו עומד בה, נמצא שהוא עובר בשקר כל שעה שאינו מקיים את הקבלה.

על מרן החזון איש מסופר שמדי יום בצהריים היה מקיים מנין בביתו, והיה קושי להשלים עשרה למנין. פעם התאחרה השעה, ועד שכמעט השיגו עשירי אמר אחד מהמשתתפים (הגר' שמואל גריינמן זצ"ל) שסיכם עם מישהו להפגש בשעה זו, ואינו יודע אם עליו ללכת. אמר לו החזון איש, ש'אצל מי שדבוק במידת האמת אין מקום לשאלה כלל'. האמת מחייבת לנהוג לגמרי על פיה בכל מצב שהוא, והיא חשובה יותר מכל.

חז"ל אומרים ש"אם עושה אדם עצמו לדבר אמת מוסרין לו מלאך שמתנהג עמו בדרך צדיקים ומדבר אמת, ואם עושה אדם עצמו רשע לכחש ולשקר מוסרים לו מלאך שמתנהג עמו בדרך רשעים ומכחש ומשקר". אדם יכול לנהל את חיי בדרך של אמת, לעמוד בכל דיבור ודיבור שאומר ולא לסטות מהאמת, וכך יעזרו לו משמייים להמשיך גם הלאה, ימסרו לו מלאכים של אמת, מה שאין כן חלילה להפך. ילכו יחד עמו מלאכים של שקר.

אין 'חיוב' לחדש חידושים והמצאות בסוגיא...

במקרים רבים הסיבה שאנשים משנים מן האמת, היא כיון שהם מוכרחים להביע את עצמם ולהראות את דעתם, והדרך היחידה היא – להגיד להפך. ניתן לראות בחור מגיע לחבירו באמצע הסדר ואומר לו את דעתו, ומיד חבירו מתעורר ואומר סברות מסברות שונות, העיקר להוכיח מדוע הוא צודק, ולהביע את הדעה שלו. כשלומדים סוגיא, מרגישים שחייבים לחדש איזה משהו, וכיון שהכל כבר כתוב ומוסבר, מגיעים לדברים אשר לא שעוים אבותינו. לאדם ללכת עם האמת הפשוטה והנכונה, כיון שהוא מרגיש שהוא צריך לתת

משהו מעצמו, ומה יאמר מעצמו אם לא יגיד את ההפך מהאמת. לא תמיד האדם מודע לענין, אך כמעט תמיד יש בתת המודע יצר לא להסכים עם דבריו של השני, וההסכמה מצטיירת ככניעה וכחולשה, בלי שהאדם יוסיף מעצמו מאום. לכן יש לשים לב שלעיתים אין זו אלא עצת היצר לומר את הדעה ההפוכה, ואילו האמת נמצאת בצד השני.

פעם הגיע לפני בעל מחבר אחד, והביא לי שני ספרים שחיבר, האחד על מסכת מן המסכתות הישיבתיות בנשים נזיקין, והשני על עניני סדר טהרות. לאחר שעינית בספרים, שאל אותי המחבר האם אני מבחין שיש שינוי בסגנון בין שניהם, היות ולא כתב את שניהם אותו הדבר. ענית לו שודאי, הספר על טהרות יותר טוב. הוא שאל אותי מדוע, והסברתי: אתה ראתה צורך לעצמך לחדש חידושים ולכותבם. בספר על המסכת הישיבתית, כל החידושים כבר נכתבו, ולך לא נותר אלא להמציא דברים שאינם בהכרח אמיתיים... מה שאין כן בספר על טהרות, לא ראתה מישהו שהקדים אותך, והונח לך מקום להתגדר בו, אם כן את מה שעשו האחרונים במסכתות האחרות – יכולת אתה לעשות כעת, לחדש חידושים ישרים לאמיתה של תורה בלי צורך לעקם את הראש...

במעשה כעין זה נוכחתי פעם בעת מגורי ברמת אלחנן בבני ברק, שבא יהודי אחד לפני המרא דאתרא, הגר"י זילברשטיין שליט"א, וקבל בפניו על תלמיד חכם אחד מקורבי משפחתו, שבכל פעם שהוא מרצה לפניו את חידושיו רואה הלה צורך להתווכח עליהם, להפריך אותם מכל וכל ולהסביר מדוע אינם נכונים. חושב אני שחידושי נכונים וצודקים, אמר אותו יהודי, ואם כן אינני מבין מדוע הוא עושה לי כך. ענה לו הגר"י זילברשטיין והסביר, שכאשר שומע אותו יהודי את החידושים מתעורר בו צורך להגיב עליהם משהו, ואיזה תגובה יכולה להיות לו אם לא להגיד את ההפך? וכי רק ימשיך הלאה בהסכמה שבשתיקה?... לכן הוא מוכרח תמיד להגיד מדוע כביכול יש כאן טעות. והוסיף הגר"י ואמר כי יש לו ראייה, שיבוא אליו בעוד תקופה של כמה חודשים, לאחר שכבר ישכח הלה את החידושים, וישאל אותו מה הוא אומר באותו נושא. אז הוא יוכל לראות שאותו יהודי אומר כמוהו...

פעם שמעתי מהגר"ר שמואל רוזובסקי זצ"ל בהקשר מסויים, שלא כדורות הראשונים הדורות האחרונים. בדורות הראשונים, כאשר אי מי אמר סברא ולבסוף מצא אותה מפורשת בחידושי רבי עקיבא איגר – שמח וצהל שמחה גדולה, ואילו כיום – מי שימצא את סברתו כתובה בגרע"א, יתאכזב שכבר בא בגבול ראשונים...

כדי לחיות חיים טובים עלינו לחפש את האמת, לא לבקש אחר חידושים נשגבים וסברות עמוקות-עקומות, אלא להבין באמת מה דבר ה' שכתוב בגמ', למה באמת נתכונן הרשב"א, רק כך ניתן לחוש בעריבות התורה.

למה באמת נתכונן הרשב"א, רק כך ניתן לחוש בעריבות התורה.

למה באמת נתכונן הרשב"א, רק כך ניתן לחוש בעריבות התורה.

למה באמת נתכונן הרשב"א, רק כך ניתן לחוש בעריבות התורה.

למה באמת נתכונן הרשב"א, רק כך ניתן לחוש בעריבות התורה.

למה באמת נתכונן הרשב"א, רק כך ניתן לחוש בעריבות התורה.

למה באמת נתכונן הרשב"א, רק כך ניתן לחוש בעריבות התורה.

למה באמת נתכונן הרשב"א, רק כך ניתן לחוש בעריבות התורה.

למה באמת נתכונן הרשב"א, רק כך ניתן לחוש בעריבות התורה.

למה באמת נתכונן הרשב"א, רק כך ניתן לחוש בעריבות התורה.

למה באמת נתכונן הרשב"א, רק כך ניתן לחוש בעריבות התורה.

למה באמת נתכונן הרשב"א, רק כך ניתן לחוש בעריבות התורה.

